

"Estic molt orgullós del meu avi"

La mort li va sobrevenir a Enric Valor quan estava assegut a taula menjant amb la família. Poques hores després, el seu nét, el metge Josep Valor, de 27 anys, comentava en aquesta entrevista la seua percepció de la vida i del final "d'un avi i un home excepcional".

Quina va ser la seua reacció com a metge quan el seu avi va mostrar símptomes que li arribava un final immediat?

—No hi vaig poder fer gran cosa. Estàvem dinant en el menjador de casa [l'escriptor vivia amb el seu fill major, Enric, pare de Josep], a migdia, amb l'avi assegut a taula en la seua cadira de rodes. De sobte es va trobar malament, amb ganes de plorar, dient "crec que m'estic morint". Li vaig contestar: "però avi, home, no digues això", perquè em pensava que podia tractar-se d'un malestar passatger. De seguida, en canvi, va mostrar signes físics que deixaven clar que no exagerava. Li vaig separar la cadira de la taula, li vaig prendre el pols i vaig auscultar-lo. Vaig intentar reanimar-lo, però amb l'edat que tenia, 88 anys, va resultar inútil. En cinc minuts va morir. La crisi li va atacar al cor i va perdre la respiració. Tot va ser molt ràpid i ens queda el consol que no va patir gens. El meu germà va plorar, agafant-li la mà. Jo... tenia els mateixos sentiments, però, potser per ser metge i estar més acostumat a la mort... els vaig exterioritzar menys.

—Els familiars pensàveu que esdevindria aviat un desenllaç així?

—No esperàvem que succeïra tan sobtadament. Tot i que, dies després de l'acte del Politècnic, va començar a desorientar-se... a no dormir, i jo em venia venir que la seua salut anava deteriorant-se a corre-cuita. Però com que sempre ha tingut molta bona salut, no ens plantejàvem una mort tan a curt termini. Ell tenia molta cura de si mateix, era sa com la natura de muntanya que tant estimava. Era també molt... quimerós, una mica hipocondríac. Moltes vegades pensava que tenia tal o tal altra malaltia, i després no era res.

—Entenieu que el tribut del Politècnic podia ser la seua última aparició pública?

—Sí, però perquè, entre altres coses, ell havia estat molt nerviós els dies abans. No sabia com anava a quedar allò, no estava molt convençut que el rector [Justo Nieto, proper al PP] no fera al final alguna maniobra estranya, o que sectors antinacionalistes rebentaren l'acte. Finalment, va eixir tot molt bé, i ell es va emocionar molt amb els aplaudiments de la gent (hi havia molt de públic). Però nosaltres ja havíem decidit que a altres homenatges aniríem els fills o els néts, no ell, que estava molt vellet i molt sensible.

—La seua dona no hi era amb ell quan va morir?

—No, la meua àvia Mercè, que també és molt gran, viu amb la meua tia, no amb nosaltres. Té 85 anys, i pateix d'una mica d'alzheimer des de fa temps. Han estat casats 65 anys.

—Creu que Enric Valor va tenir una bona vida?

—Sí, la va tenir. Ha fet sempre el que ha volgut... bé... el que l'han deixat fer... però sí, s'ha dedicat plenament a totes les seues inquietuds, a les seues preocupacions, que es concentraven en la terra, en el país, en la llengua i en una passió total per escriure.

—Era un escriptor que esperava els moments d'inspiració?

—Més aviat era metòdic. Quan escrivia, començava ben enjorn i no ho deixava fins l'hora de dinar. Després continuava fins a les dotze de la nit. No li resultava dur l'esforç, perquè li agradava.

—Quin és el primer record que té d'ell?

—Umm... No sé. Potser, aquest: quan jo era un nen, ell venia sempre a dinar a casa meua els diumenges. I als néts, que érem una bona colla [l'es-

"Li vaig separar la cadira de rodes de la taula, li vaig prendre el pols, vaig auscultar-lo. Vaig intentar reanimar-lo, però, amb l'edat que tenia, 88 anys, va resultar inútil. Tot va ser molt ràpid i ens queda el consol que no va patir gens."

criptor va tenir quatre fills] ens contava rondalles. Hi havia una molt bonica sobre la història d'uns germans. Un d'ells, a qui deien l'Esclafamuntanyes, era bo, i els altres volien sempre aprofitar-se'n. Era molt llarga i va tardar... tres diumenges a contar-la! L'escoltàvem fascinats, però també l'interrompíem, li preguntàvem, li estiràvem del bigoti (jo sempre l'he conegut amb bigoti)... i encara fèiem que la narració s'allargara més i més i més. Sempre que pense en la meua infantesa, em vénen al cap eixes imatges.

—Era pacient amb els nés?

—Sí. I mira que jo el molestava, perquè volia contar-li les meues coses de rixuet, i com que ell normalment anava a la seua, li estirava del bigoti fins que em feia cas. [Somriu obertament] Era un gran avi. N'estic molt orgullós.

—Quina part del País Valencià li agradava més?

—La serra d'Aitana. Més fins i tot que Castalla, el seu poble.

—No és estrany que un home que estimava tant la natura fóra caçador?

—No, ell ho compaginava bastant bé, amb equilibri. El meu pare, no. L'avi sempre deia d'ell que li donaven tanta llàstima els animalets que mai no podria caçar-los. A ell també li agradaven molt, però de tant en tant... els caçava.

—Què pensava l'escriptor de tot el seguit de reconeixements que se li han atorgat en els darrers anys?

RAFA GIL

—D'una banda, li complaïen, tot i que com era bastant modest, sempre deia que ell no havia demanat cap premi o doctorat honoris causa, i que tot allò era massa. El meu avi pensava que el país havia de refer-se de dalt a baix, i tenia clar que la part d'eixa feina que a ell li tocava, que havia desenvolupat i desenvolupava era més aviat "silenciosa". I tot aquest soroll en forma de tributs, en certa manera l'aclaparava. Per altra banda, també opinava que tots aquests homenatges normalment se li fan a un autor quan la gent pensa que va a morir. I això li semblava una mica... inquietant.

—Se sentia incòmode amb l'esquizofrènia amb què l'ha tractat l'actual govern valencià?

—Li indignaven episodis tan forts com prohibir que un institut duguera el seu nom i altres persecucions contra allò que ell representava. I li semblaven confusos els canvis a favor seu que mostra darrerament el PP, o part del PP. Aquest ara-no-ara-sí que trobava quan llegia la premsa —n'era lector habitual, tot i que darrerament ja no—, li donava una sensació d'incongruència.

—I del Nobel, què en deia?

—Ah, aquest assumpte li divertia, i feia broma: "no me'l donaran, però estaria bé. És que són cinquanta milions de premi!"

Josep Valor és nét de l'escriptor. Com a metge, les darreres setmanes s'havia adonat que la salut del seu avi havia empitjorat. "Començava a desorientar-se, a no dormir —diu— però com sempre ha tingut bona salut, no ens plantejàvem una mort tan a curt termini".

Joan M. Oleaque

HISTÒRIA DELS CLUBS DE FUTBOL

Si us falten les cobertes o algun fascicle, demaneu-los al telèfon

902 13 10 25

Amb el suport de

